

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

در جلسه گذشته نسبت به مانعیت حمل در رفع استطاعت از حج که آیا استیلاذ موجب مانعیت از وجوب است و رفع آن استطاعت را می‌کند یا این که آن وجوب اطلاقى مقدم است و آن مانع از حمل است صحبت شد.

در بحث وجوب حج همان طوری که رفقا به یاد دارند مسئله بر اساس اطلاق در وجوب تمام شد و عرض شد که وجوب حج مانند وجوب صلاة یک وجوب مطلق است و همان طوری که صلاة مشروط به هیچ شرطی نیست و وجوبش هم وجوب اطلاقى است در مورد حج هم مسئله به همین کیفیت است وجوبش وجوب اطلاقى است و مشروط به هیچ امری نیست و بحث استطاعت به عنوان یک شرط وجودی است و مقدمه وجودی است یا این که مقدمه عقلی است بنا بر اختلاف در اصطلاح. بنابراین در باب وجود وجوب اطلاقى و واجب مطلق وظیفه مولا تحصیل مقدمات وجودی برای ایجاد مکلف^۲ به در خارج نیست تحصیل مقدمات وجودی بر عهده مکلف است مولا صرفاً ممکن است که راه به این واجب مطلق و تحصیل خارجی را بیان کند ولی کیفیت تحصیل بر عهده مکلف است. صعود علی السطح این به عنوان واجب مطلق است منتهی تحصیل مقدماتش بر عهده مکلف است حالا به واسطه نصب سلم باشد یا به واسطه غیر نصب سلم باشد از یک وسیله و آلت دیگر یا به واسطه آمدن با هلوکوپتر باشد از یک جایی بلند شود بیاید در آنجا این راه و طریقه و مقدمه موصله بر عهده مولا نیست این می‌خواهد این صعود علی السطح بای نحو کان حاصل بشود الا فی بعض الموارد که در آن جا خود مقدمه هم مورد نظر مولا است که این انجاز تکلیف به واسطه این طریق مورد نظر من است به واسطه نصب سلم نه به واسطه راههای دیگر که اگر به واسطه راههای دیگر حاصل شد گرچه آن مکلف در خارج محقق شده و لکن چون مورد نظر مولا نبوده است لذا در آن جا آن مأمور به را اتیان نکرده و این مسئله در مورد واجب مطلق در همه آن موارد دیده می‌شود منتهی در خود نصب سلم باز ما می‌بینیم که تحصیل آن دیگر بر عهده مولا نیست آن دیگر بر عهده مکلف است بای نحو کان تحصیل کند یا برود قرض کند یا برود بخرد یا برود فرض کنید که مالش را رهن قرار بدهد یک سلمی بگیرد این راههای مختلفی برای این مسئله آن دیگر به عهده او است مگر این که باز در این جا مولا یک راه خاصی را برای این مسئله در نظر گرفته باشد و هلم جراً.

روی این جهت در واجبات مطلق به طور کلی مکلف باید زمینه را برای رفع موانع و جلب معدّات واجب مطلق فراهم کند، باید برای رفع موانع و جلب معدّات کند و نمی تواند دست روی دست بگذارد تا این که فرض کنید که موعد تکلیف بیاید.

وقتی که امر به صلوة می کند و انسان می داند که در وقت وجوب صلاة در وقت صلاة ظهر می داند که دسترسی به طهارت مائیه ندارد الان یک ساعت به ظهر مانده از الان باید کسب طهارت مائیه بکند از الان باید مقداری آب کنار بگذارد از الان باید این مقدمه برای این مسئله را فراهم بکند این که می گویند قبل از وقت وجوب صلاه کسب طهارت مائیه واجب نیست این غلط است این واجب مطلق آن ظرف برای وجودش در آن وقت زوال است ولی خود نفس آن واجب به عنوان واجب مطلق بر حسب عرف و بر حسب عادت، این باید در همان لحاظ سنجیده بشود البته هیچ وقت عرف نمی گوید برای نماز ظهر فردایت از الان بایستی که آب را کنار بگذاری نه این برای همین نماز ظهری که الان هست این مسئله را عرف نسبت به این قضیه منجز می داند نه نسبت به واجبهای مطلق که متعاقباً آنها می آید و به اصطلاح درک مسئله عرفی است که وقتی که مولا می گوید فرض کنید که اکرم زیدا مثلاً لیلة الخمیس این بنا بر شرایط زمانیه و قرائن مکانیه و قرائن و آن جوانب باید مکلف نسبت به این قضیه اقدام کند و اقدامش یک اقدام عقلی است یعنی اگر فرض کنید که در یک جایی هست که وسایل برای اکرام مهیا است و این می تواند در یوم الاربعاء قیام به آن تهیه وسایل کند لازم نیست از الان که روز شنبه است برود فرض کنید که آن وسایل را بگیرد و تهیه کند، لازم نیست، خب این خود عرف و این مسئله را انسان ...

ولی اگر نه بداند که در روز چهارشنبه تعطیل است یا در روز سه شنبه تعطیل است و همین طور احتمالاتی می رود موقعیت، موقعیت مناسبی نیست گرچه تکلیف به اکرام در لیلة الخمیس آمده و لکن اقدام به تهیه مقدمات موصله و مقدمات وجودیه برای اکرام تکلیف از یوم السبت است این یوم السبت در لسان مولا نیست در لسان شارع نیست این یوم السبت و وجوب اقدام این بر اساس یک ارتکاز عرفی است و یک ارتکاز عقلایی است که عقل در این جا تعیین میزان اهتمام به اقدام به مقدمات را دارد با توجه به جوانب و با توجه به اقتضانات.

گفتم اگر فرض کنید که جریان جریان عادی است شهر باز است و امکانات فراهم است خوب عقل می گوید در این جا لازم نیست در روز سبت و فرض کنید که اثنین و اینها به مقدمات اقدام کنی همان روز چهارشنبه برود دنبال مسئله اشکال ندارد ظهر چهارشنبه هم بگذرد باز اشکالی ندارد قصاصی

همه جا هست و سبزی فروشی همه جا هست و بقالی می‌روی و سائل را تهیه می‌کنی وقت هم داری ولی اگر نه این آمد و احساس کرد که روز چهارشنبه نمی‌تواند به این مسئله اقدام کند کاری دارد که باید دنبال آن کار برود و برای مقدمات آن کار نمی‌تواند برسد، پس عقل در اینجا حکم می‌کند تأخیر تهیه مقدمات از یوم الثلاثا به بعد آن جایز نیست! اگر آمد و دید در روز ثلاثا و سه شنبه هم نمی‌تواند به واسطه بعضی از امور باز عقل حاکم است براین که در یوم الاثین باید اقدام کند این تعیین موافقت تعیین ظروف اقدام به مقدمات موصله این در لسان مولا نیامده همه اینها مبانی عقلیه است یعنی عقل می‌گوید در این جا بنا بر مقتضیات، شما باید اقدام کنی حالا یک روز زودتر یک روز دیرتر فلان جنس الان پیدا می‌شود و بعد هم دیگر نیست همین الان باید بروی بگیری ولی بقیه اجناس را باید بگذاری فرض کنید که در یوم الاربعاء فلان.

نسبت به این قضیه با این که در این جا اکرام در لیلۃ الخمیس است اقدام برای این مسئله رفع موانع برای این قضیه اگر فرض کنید که بیایند به او بگویند که در روز اربعاء فرض کنید که به فلان جا برویم و این بخواهد قول بدهد خوب نمی‌شود در این جا باید رفع موانع کند به دوستانش بگوید آقا من یوم الاربعاء کار دارم نمی‌توانم بیایم مانع را رفع کند یا این که احتمال می‌دهد فرض کنید که برای او یک مانع دیگری پیدا بشود از همان یوم السبت باید به فکر رفع مانع باشد برای یوم الاربعاء و برای لیلۃ الخمیس نه این که بگذارد موعد برای وجوب اکرام که لیلۃ الخمیس است برسد آن موقع تازه به فکر رفع موانع و تهیه ایجاد مقدمات باشد این خلاف این مشی عقلاییه و برخلاف اصول عقلیه است و در اینجا عقلا او را مذمت می‌کنند بر این که چرا نسبت به این قضیه اقدام نکرده و مورد عقاب مولا قرار می‌گیرد.

همین طور قضیه در مورد صلاه است در مورد صلاة فرض کنید که انسان می‌داند که نسبت به صلاه ظهر یک چنین مسئله‌ای است باید برود کسب طهارت مائیه بکند و امثال ذلک.

حالا در مورد حج وقتی که ما قائل به وجوب اطلاقی حج شدید طبعاً یک موانعی نسبت به این قضیه ممکن است وجود داشته باشد و یک معداتی برای این قضیه هست آن معداتی که برای تحصیل استطاعت است آن معدّات به چه میزانی باید مکلف نسبت به آن اقدام کند؟ چقدر باید نسبت به او اقدام کند چه میزانی باید برای رفع موانع باشد؟ به چه میزانی باید در رفع این موانع اهتمام داشته باشد؟ این میزان رفع موانع و میزان معدّات همان طوری که عرض شد بر اساس جری حکم تکلیفی در ظرف معتاد است یعنی شارع وقتی که یک تکلیفی را القاء می‌کند این نسبت به وصول آن تکلیف و

انجاز آن تکلیف در همان ظرف آن معتاد و وجودی این تکالیف این جعل می‌شود و وضع می‌شود در همان ظرف معتاد در همان ظرف و زمینه جری عادی این تکلیف، مگر این که در موارد خاصی باشد که در آن موارد خود شارع نسبت به قضیه اهتمام دارد.

فرض کنید من باب مثال در مورد صوم داریم یا ایها الذین کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم درست شد کما کتب علی الذین من قبلکم در این جا صیام واجب شده اگر فرض کنید و من کان منکم مریضا او علی سفر نبود یعنی آیه نسبت به وجود مانع برای صوم آیه در اینجا ساکت بود در اینجا این وجوب صوم موجب حرمت سفر است پس در ماه رمضان سفر به طور کلی می‌شود حرام مگر در جایی که ضرورت به نحوی باشد که بر وجوب صوم غالب باشد و حاکم باشد یعنی ضرورت در آن حدّ باشد که فرض کنید خطر نفسی است فرض کنید که مسئله مهمی است، مثلا در مسئله صلاة هم وقتی که یک خطر نفسی است یا امر مهمی است انسان مباح است به قطع صلاة، بچه می‌افتد در آب، باید انسان صلاتش را قطع کند دیگر در مورد غرق و امثال ذلک در یک چنین موردی خوب انسان می‌تواند، یا این که فرض کنید که انسان مریض بشود در و ما کان منکم مریضا انسان در عین حال واجب است واجب است صوم بگیرد گرچه آن مرض به اصطلاح مرضی است که برای او ضرر دارد مگر این که آن ضرر مریض باشد در آن صورت است که خب شارع امر به افطار در صوم داده است.

ولی وقتی شما می‌بینید که شارع می‌گوید و من کان منکم مریضا او علی سفر در این جا این مسئله صوم را بر جری عادی این حکم، حکم تکلیفی را آورده چرا چون در زندگی مردم مرض پیدا می‌شود مرض هست صحت هست همین طور در زندگی مردم فرض کنید که سفر پیدا می‌شود مسافرت پیدا می‌شود کاری برای ایشان پیش می‌آید فرض کنید که باید بروند به کارشان و اینها برسند یا مثلا فرض کنید که مسافرت می‌کنند صله رحم می‌کنند کار که لازم می‌دارند حالا کارهای لازم، مثل این که فرض کنید که انقاز غرق و امثال ذلک نه کار لازمی است فرض کنید که یک شخصی رفیقش از یک جا آمده یک روزه می‌خواهد برگردد نمی‌تواند این سالها ندیده او را اگر نرود خوب او برمی‌گردد خوب این امثال ذلک یا این که فرض بکنید که برای مسافرتی که خوب آن مسافرتها جنبه عقلایی دارد و نه این که صرفا نفس خود سفر مورد نظر است خوب این گونه مسافرتها در زندگی مردم هست شارع در اینجا نیامده بگوید که حتما سفری که سفر لازم است و با عدم آن سفر هلاکتی در این جا مترتب است ضرر موبقی در این جا مترتب است نمی‌دانم در این جا حیثیتی در این جا

سلب می شود اینها را ندارد فمن کان منکم مریضا او علی سفر بر جری عادی احکام آمده اگر چه متناً علی العباد در این جا فعدة من ایام اخر این عده من ایام اخر در این جا می آید به اصطلاح مسئله را بیان می کند.

پس بنابراین خود سفر در این نیامده صوم از ناحیه شارع بیاید آن جری عادی را به هم بزند و آن مسیر زندگی را به هم بزند و صوم را به نحو تکلیفی مترتب کند که شخص را از همه آن امور و اشتغالات عادی سلب کند و فقط در منزل محبوس کند یک چنین صومی نیامده!! صومی که از ناحیه شارع واجب است بر اساس همین جری روزمره است شخص اشتغال دارد، دارد می رود بازار به اشتغالش برسد در عین اشتغال یجب علیک الصیام شخص فرض کنید که من باب مثال مدرس است می خواهد برود درس بدهد در عین تدریس یجب علیک الصیام شخص فرض کنید که من باب مثال زارع است می خواهد زراعت بکند در عین زراعت یجب علیک الصیام شخص حامل است در عین حمل یجب علیک الصیام در همه موارد حامل باشد یجب علیک الصیام غیر حامل باشد یجب علیک الصیام همه اینها یجب علیک الصیام الا در مورد ضرر وقتی که ضرر در این جا هست در این جا این وجوب صوم برداشته می شود حالا این حملی که فرض کنید این امر مترتب بر این باشد که شخص اگر بخواهد روزه بگیرد باید این به اصطلاح دست از اشتغالش بردارد در حالی که اشتغالش برایش یک امر مهم است و زندگی مختل می شود اگر نرود در مغازه را باز کند خوب این زندگی مختل می شود و برای او مسئله ای پیش می آید اگر بخواهد مغازه را ببندد و نمی تواند به اصطلاح گذران زندگی را بکند به فقر مبتلا می شود یا این که فرض کنید که اگر قرار باشد بر این که بخواهد حمل پیدا بکند این جلوی این صومش گرفته می شود و مانعیت برای او پیدا می شود حالا شارع می تواند بگوید که نه تو نباید حامله بشوی و باید صبر کنید این یک ماه بگذرد و شیطونی نکنید و خلاصه وقتی که این یک ماه گذشت و همه روزهات را تمام یک ماه گرفتی آن موقع بسم الله عرض کنم حضورتان که تناکحوا و تکثروا و انی اباهی بکم الامم یوم القیامه و لو بالسقط اجرا کنید یا این که فرض کنید که در آن روایت دیگر که می فرماید که من تزوج فقد احرز نصف دینه فلیتق الله فی نصف آخر که این مربوط به ازدواج است و فلان حرفها یا آن روایاتی که می فرماید خیر نساء امتی الودود الولود این الودود الولود این بهترین زنان در امت من آنها می هستند که آن زنها زنها با محبتی هستند که محبت زندگی و محبت شوهر را در زندگی تحقق می بخشند و زندگی را همیشه با نشاط و سرزنده نگه می دارند و موجب آرامش زندگی می کنند پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند و همین طور ولود

باشد بچه بزاید و خودش را محروم نکند از آن نعمات و فیوضاتی که به واسطه این توالد و تناسل برای او پیش می‌آید درست شد.

این فرض کنید که به این مسأله نه چرا چون صوم نیامده در یک ظرف غیر حمل اگر حامله فرض کنید که نباشی در ظرف غیر حمل صوم در این جا واجب است ولی اگر حمل در این جا مترتب شد صوم در اینجا واجب نیست نه، صوم در یک ظرفی آمده مطلق از حمل و غیر حمل هم حامل هم غیر حامل برای او صوم واجب است هر دو بر او واجب است منتهی در این جا حمل اگر آمد در یک چنین ظرفی در یک چنین موقعیت سعه‌ایی که در هر دوی این دو موقعیت صوم واجب است صلاه واجب فی وقت الحمل و غیر الحمل صلاه واجب فی وقت الصحه و المرض صلاه واجب الصلاه واجبه فی الوقت حضر و السفر ببینید در همه موارد است خوب این که صلاه در همه ازمه واجب است یعنی یک امری است که آمده در جری زندگی روزمره مردم، کاری به یک وقت و غیر وقت ندارد در یک چنین ظرفی صلاه واجب است منتهی در حضرش تمام است در سفرش می‌شود قصر، صوم واجب است بالنسبت به غیرحامل و به نسبت به حامل در هر دو واجب است منتهی اگر این یعنی در هر دو واجب است یعنی چه یعنی شارع در القاء تکلیف صوم به مخاطب حمل را مانع قرار نداده است که مانع برای این وجوب حمل است و شما این صوم را در باید غیر حمل قرار بدهید تا این که مانعیت پیش نیاید این را این انجام نداده گفته در همه حال این صوم می‌شود واجب، وقتی صوم واجب شد پس از آن طرف می‌بینیم که خود شارع می‌گوید که وقتی که حمل در این جا چیز دارد پس عده من ایام اخر و من کان منکم مریضا شامل حالش می‌شود دیگر فمّن کان منکم مریضا در این جا حمل است.

پس بنابراین ما قید اضافی نسبت به تعلق تکلیف صوم نسبت به حمل نداریم که به واسطه آن قید مانعیت برای حمل ایجاد کنیم و به واسطه ورود شهر صیام رفع این مانعیت کنیم و حمل در این جا انجام نشود نه حمل هم انجام بشود اشکالی ندارد چون در ظرف حمل وجوب صوم در این جا تعلق گرفته اگر در این حمل مانعیت نداشت صوم را ادامه می‌دهد اگر مانعیت داشت فعده من ایام اخر ببینید این عده من ایام اخر آمده این جواز حمل را مانند سایر امور برای انسان روشن بکند مانند سفر حالا در وقت سفر فردا می‌گویم دیگر وقت تمام شد. انشاءالله.

اللهم صل علی محمد و آل محمد